

Wie op 'foute' standbeelden jaagt, moet uitkijken voor het

Internationaal Strafhof

Henri Beunders is emeritus hoogleraar publieke opinie aan de Erasmus Universiteit.

CULTUURORLOG

Wie cultureel erfgoed zoals een Columbusbeeld sloopt, kan dat als een boemerang terugkrijgen.

De *Hazenjacht* is een beroemde ets uit 1560 van Pieter Bruegel. De nietsvermoedende jager wordt op zijn beurt besloopen door een man die is gewapend met een hellebaard. De les: men gelooft te jagen, maar wordt gejaagd.

Het is mooi lesmateriaal voor de vernielers van de standbeelden van Columbus in Amerika. Ze leveren munitie voor de 'cultuuroorlog' die president Donald Trump is begonnen tegen hen die 'onze geschiedenis uit-

wissen'. En het is ook niet ondenkbaar dat zij als strijders voor 'het historische recht' zelf eens voor het gerecht zullen worden gedaagd.

De jurisprudentie: de baanbrekende zaak van het Internationaal Strafhof in Den Haag tegen moslim-fundamentalist Ahmad al-Faqi al-Mahdi, die in 2012 met zijn strijders de eeuwenoude mausolea in Timboektoe had vernield. Het vonnis in augustus 2017 bleef onopgemerkt in de vloed van berichten uit Charlottesville, waar strijd uitbrak tussen blanke nationalistische ruiters en demonstranten die het weg wilden hebben vanwege de herinnering aan de slavernij in de VS. Er vielen een dode en tientallen gewonden.

Het strafhof veroordeelde Al-Mahdi tot negen jaar cel en tot enkele miljoenen euro's herstelbetalingen: aan de nabestaanden van degenen die in de mausolea begraven lagen en aan de gemeenschap van Timboektoe, wegens de geleden 'emotionele nood'. De staat Mali kreeg 1 euro als symbolische bijdrage aan de restauratie (intussen voltooid dankzij VN-geld). Het

Een door demonstranten omvergetrokken Columbusbeeld. Foto AFP

strafhof wees ook 1 symbolische euro toe aan 'de internationale gemeenschap' wegens het verlies van dit cultureel erfgoed.

Het omvertrekken van nationale

helden/schurken is doorgaans een interne politieke kwestie. Het zou echter geen kwaad kunnen als zij die Columbus aanvallen, de argumentatie van het strafhof tot zich zouden nemen.

Veel, maar niet alle, vernietigde monumenten in Timboektoe stonden op de Unesco Werelderfgoedlijst. Die items vernietigen staat verdragsrechtelijk gelijk aan een oorlogsmisdad.

Wijdere cirkel

Maar het strafhof trok de cirkel wijder: 'Wie cultureel erfgoed vernietigt, vernietigt een onderdeel van het erfgoed van de hele mensheid.' Daarom oordeelde het hof dat 'de internationale gemeenschap niet mag worden vergeten (...) als een collectief dat schade werd berokkend'.

Vandaar die symbolische euro vergoeding.

Amnesty International juichte in 2017: 'Dit vonnis is een duidelijke erkenning dat aanvallen op religieuze en historische monumenten de cultuur en identiteit van een volk kunnen vernietigen en misdaden zijn volgens internationale wetgeving'.

De VN-organisatie Unesco denkt er ook zo over. Ook als het gaat om de herinnering aan het vertrek van Columbus in 1492 uit Spanje. Over het klooster La Rábida en de Columbusherdenkingsplekken in Huelva schrijft Unesco dat deze 'geen geïso-

Demonstranten jagen op het versteende verleden, een makkelijk doelwit

leerde elementen zijn, maar een uitgebreidere betekenis hebben, met diepe historische connotaties verbonden aan het avontuur van Columbus'. Met de ontdekking van Amerika 'begon een proces van uitwisseling van culturele waarden tussen beide continenten'.

De demonstranten in Amerika en Europa mogen uit woede over racisme en discriminatie nog zo veel mannen uit hun eigen nationale geschiedenis van hun sokkel trekken als ze willen - het is aan de politiek en/of de rechtspraak om daarover te oordelen. Het liefst na een referendum onder het hele volk.

De strafzaak tegen Timboektoe-vernietiger Al-Mahdi was de eerste waarin het Internationaal Strafhof zich geheel richtte op culturele verwoesting als oorlogsmisdad. Al-Mahdi bekende schuld, ook aan het met de zweep afdwingen van de islamitische sharia dat op de verwoesting volgde. Hij zei overmand te zijn geweest door 'duivelse geesten' en drong er bij zijn geloofsgenoten op aan zijn voorbeeld niet te volgen.

Neermaaien

Wie denkt alle historische schurken in één woedende beweging neer te kunnen maaien, zou *De Hazenjacht* dus eens moeten bekijken. En zich dan afvragen: wie jaagt er eigenlijk op wie? De demonstranten jagen op het versteende verleden, een makkelijk doelwit. Zelf zijn ze het doelwit geworden van jager Trump, die schiet om te overleven.

En het kan ook voor ons geen kwaad te beseffen dat er zoiets als werelderfgoed bestaat én een Internationaal Strafhof dat hierover waakt. En niet zelden op basis van het verzwegen principe: 'Wat goed en fout is, is meestal slechts een kwestie van tijd.'